

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný sborník Záhoří, Pobečví a Oderských hor.

Ročník XXVI.

Listopad 1948.

Číslo 3.

Alois Baďuřík:

Únorové události jubilejního roku 1948 v okrese hranickém.

Dokončení.

V tom se náhle ozval telefon, který oznámil autorovi článku jako I. místopředsedovi okresního národního výboru v Hranicích tento příkaz: »Dostav se do Olomouce ihned! Sraz u ONV-venkov. Vlast v nebezpečí.« Soudruzi sehnali autotaxi, přisedli s. Rajmund Velický a Alois Vagrčka, který přibral u svého bytu vlněnou příkrývku, neboť vydatně sněžilo a bylo chladno a jeli jsme do Olomouce, kam jsme dorazili po 22. hod. Během několika hodin byli pohromadě všichni zástupci všech okresů kraje olomouckého a porada začala za přítomnosti oblastního velitele SNB. Jednání bylo velmi vážné, prodiskutovány všechny podrobnosti úkolu a upozorněno na všechny možné překážky, které by se mohly vyskytnout, stanoven přesně program práce na přebrání veškeré moci ve státě, zemi, okresu i obci, utvořením akčních výborů Národní fronty. Jednáno bylo až skoro do 3 hodin dne 24. února. Také v Hranicích na sekretariátě KSČ bylo rušno, soudruzi celou noc pracovali a radili se. V sekretariátě KSČ v Lipniku n. B. byli jsme očekáváni také těmi, kteří vydrželi až do návratu. Po udělení patřičných pokynů, vrátil jsem se do svého bytu k 5. hodině ráno, abych se posilnil na úkoly aspoň částečně spánkem. Usnouti jsem nemohl a promýšlel jsem do podrobnosti všechny možnosti při provádění přeжатých povinností, neboť nemohl jsem vědět, jak daleko jest rozvětven připravovaný puč reakce v našem okrese. Po příjezdu do Hranic, ihned se soudruhem Ol. Plškem jsme svolali předsednictvo strany do okres. sekretariátu KSČ a prodiskutovali s tajemníkem úkoly do podrobností. První jednání bylo o 8. hodině ráno, při kterém byly provedeny základní úkoly. Zúčastnili se tito soudruzi: JUDr. Stan. Palát, Josef Čajka,

Oldřich Plšek, Ant. Kajnar, mjr. Ad. Jelínek a K. Petříček. Sestaven plakát na manifestační schůzi o 16. hod. v kině »Universum« a dán vylepít. K jednání byly pozvány všechny politické strany Národní fronty. Bohužel ihned odmítli účast lidovci a národní socialisté. Zástupci soc. demokratické strany odložili účast až do sdělení telefonické odpovědi svého ústředního výboru. Iniciativu vyjednávání převzal předseda MNV v Hranicích JUDr. Stan. Palát, který obětavě a velmi pohotově za pomoci všech přítomných dovedl brzy zorganizovat celý okresní akční výbor, v němž byly zastoupeny všechny celonárodní organizace. O 13. hodině tento nově utvořený okres. akční výbor se sešel k projednání postupu při manifestační schůzi dne 24. února o 16. hod., ačkoliv všichni přítomní vyslechli o 11. hod. veřejný tábor lidu na náměstí a zúčastnili se jednohodinové protestní stávky odborového hnutí. Na úřadě okresního národního výboru bylo ovzduší plné očekávání příštích rozhodnutí, avšak nikdo ze zaměstnanecké rady nedal pokyn k jednohodinové protestní stávce, jen jednotliví zaměstnanci se připojili k demonstrační stávce odborového hnutí na náměstí Svobody v Hranicích.

Veřejná manifestační schůze za účasti 1.200 lidí byla konána v kině Universum a zahájil ji o 16. hod. 30 min. předseda MNV Dr. St. Palát, který mezi jiným řekl: »Svolali jsme vás dnes s vědomím vážné situace, jaká se vytvořila demisí ministrů strany národně socialistické, lidové a slovanské demokratické. Naplnilo se to, co se ve vládě jevílo již delší dobu. Začalo to protistátním spiknutím na Slovensku, pokračovalo však dále špionážní aférou v Čechách a dalšími špionážními puči, do nichž byly zapleteny i veřejně činné osobnosti. Četní politikové se dali na scestí, nedoržovali zásady Košického programu a budovatelského programu Gottwaldovy vlády, neplnili sliby, dané lidu před volbami v r. 1946. Byly snahy vrátit naše hospodářství zpět do dob nezaměstnanosti, špinit Sovětský svaz a kalit naše slovanská spojení vůbec. Národní fronta přestala být hybnou pákou pořádku.

Nemůžeme připustit, aby se někdo stal mluvčím zpátečnického názoru. Dali jsme se na cestu pokroku, míru, demokracie, socialismu československou cestou a nepřipustíme, aby někdo zneužil tohoto klidného vývoje, po kterém touží většina národa, ať patří ke kterékoli politické straně.

Víme, že i ve straně národně socialistické a lidové je spousta poctivých demokratů a socialistů — lidí, kteří chtějí s námi jít podle sokolského hesla: »Kupředu, kupředu, zpátky ni krok!« Mnozí však dosud neprohlédli, nejsou informováni. Musíme podchytit všechny pokrokové, demokratické osobnosti a lidi dobré vůle, ochotné pokračovat v započatém díle, ve spolupráci, jaká byla v dubnu 1945 v Košicích a v červenci 1945 v Praze, stále v lidově demokratickém řádu a slovanské politice.

Představíme vám okresní akční výbor, který by zajistil klid a pořádek na úřadech, závodech, družstvech, abychom přešli křísí klidně. Prosíme, abyste se nerozhodovali podle osobních zájmů, ale měli na zřeteli jen prospěch lidu. Přečtete vám seznam osob, navržených pro okresní akční výbor, o nichž doufáme, že vahou své osobnosti zajistí u nás klid až do uspořádání nového pořádku.

Nechceme lynchovat, terorizovat, ale chceme, aby se každý rozhodl pro cestu kladnou nebo zápornou, aby každému bylo jasno, komu tane na mysli zájem státu a národa. Jednali jsme s představiteli stran, závodů, celonárodních korporací a armády — z toho vznikla tato kandidátka: Baďuřík Al., Čajka Antoš, Hala Arnošt, Hrabák Emeric, mjr. Jelínek Adolf, Jemelka Jan, Jakubka Josef, Kopka Miloš, gen. Květoň, pplk. Ledec Eduard, npor. Lebovič Igor, Maňasová Marie, Mikunda Miroslav, plk. Michalica František, Pavelka Čeněk, Plšek Oldřich, Dr Palát Stanislav, kpt. Dr Němec Josef, Řezníček Alois, špr. Skalník Ant., por. Staněk Otakar, Smírnová Bohumila, Sedláček Antonín, Šafář Josef, Skřičil Milan, Zeniuk Michal.

Navrženou kandidátku přítomní přijali jednomyslně s bouřlivým potleskem. Předsedou okresního akčního výboru byl zvolen jednomyslně Dr St. Palát a tajemníkem Josef Čajka.

Za stranu soc. dem. promluvil Čeněk Pavelka, který mezi jiným řekl toto: »Jistě jste slyšeli z rozhlasu i četli v novinách, že vedení strany soc. dem. nepokládá za žádoucí, aby její členové vstupovali do akčních výborů. Na náš dnešní telefonický dotaz bylo nám sděleno, že máme přijat pozvání k spolupráci a věříme, že se účastní i ostatní strany.

Apelujeme na všechny přítomné, aby zachovali klid a věříme, že ten, na něhož všichni čekáme, aby promluvil v

této dusné atmosféře, nás prezident Dr. Ed. Beneš, brzy také promluví. Máme zájem na klidu, pořádku a práci.

Kdybychom se přesvědčili, že naše cesta je špatná, vyvodíme z ní osobně důsledky. Věříme, že zvolený akční výbor zdolá v zákonných mezích všechny těžkosti.«

Zástupce SČM vítá zapojení do veřejné práce a zdůrazňuje touhu mládeže po sjednocení i tělesné výchovy. Pevně věří, že Národní fronta v novém složení zabezpečí klid, pořádek i rozvoj socialismu. Za ROH promluvil M. Skřičil a zdůraznil: »Stanovisko největší části odborů ukázalo se v neděli 22. února na pražském sjezdu. Chtěl bych říci jen slovo k těm, kteří tak rádi mluví o diktatuře a o strachu. Ten strach ať mají ti, kdož nám berou jednotu, pouto se Sovětským svazem a socialistickou budoucnost.«

V závěru této manifestační schůze přečetl předseda Dr. Stanislav Palát tuto resoluci:

»Žádáme pana prezidenta republiky, aby přijal demisi ministrů, kteří se zpronevěřili Národní frontě, aby vládu dal doplnit z osob, které mají kladný poměr k lidu a doplněním pověřil min. předsedu Klementa Gottwalda.

Žádáme splnění Košického programu a vládního programu Kl. Gottwalda. Dále reklamujeme přijetí nové ústavy, pozemkové reformy, národního pojištění, jednotné daně zemědělské a živnostenské, zároveň s ostatními požadavky ÚRO. Prohlašujeme, že jsme jednotni v úsilí udržet lidově demokratický řád ve státě cestou opravdového socialismu, jednotni v otázkách naší zahraniční politiky, vycházející ze spojenectví se SSSR a ostatními slovanskými státy. Nechceme zrádců, chceme skutečné představitele pracujícího lidu. Ať žije nová vláda pod vedením Klementa Gottwalda! Ať žije lidově demokratická a socialistická Československá republika! Ať žije prezident Dr. Ed. Beneš!«

Všichni přítomní, shromáždění v přeplněném sále, s bouřlivým potleskem resoluci schválili a po ukončení klidně a spokojeně odcházeli do svých domovů.

Nově zvolený okresní akční výbor Národní fronty ihned po této manifestační schůzi zasedal ve Slovanském domě a pustil se do svých nových úkolů. Hlavní jeho činnost byla očistná, neboť od května 1945 vyvinula se vláda stran, z nichž některé víc a více přibíraly živly kolaborantské, kořistnické, ba i zrádné, až vedení určitých stran jejich vlivu zcela podlešlo, takže dospěly až k úkladům o sám lidově demokratický řád. Prvním úkolem zajisté bylo očistit ná-

rodní výbory, jejich úřady i ostatní úřady, politické strany i nadstranické organizace, všechny spolky — i tělovýchovné a sportovní, mnohdy i závody od živlů nespolehlivých a rozvrtníků. Politický i hospodářský život nutno kontrolovat a usměrňovat, aby do všech důsledků využity byly všechny iniciativní a tvůrčí síly našeho lidu. Budou nástroji pořádku, spravedlnosti, práce a pokroku. Proto ihned bylo usneseno, aby předsedou okresního národního výboru byl I. místopředseda Alois Baďuřík, který převzal zatím i referát bezpečnostní. Ihned napsán dekret zprošťovací pro dosavadního předsedu pplk. A. Frice, kterému byl předán předsedou okresního akčního výboru Dr. St. Palátem za přítomnosti ostatních členů okresního akč. výboru NF ještě téhož dne 24. února po 19. hodině. Ačkoliv se bránil, přečse se po delší rozmluvě podvolil příkazu okres. akč. výboru a úřad opustil. Nově ustanovený předseda ONV dal ihned příslušné příkazy, zařídil noční službu v úřadě a stanovil shromáždění všech zaměstnanců ONV na 25. února o 8. hodině. Zároveň byl zproštěn funkce bezpečnostního referenta JUDr. M. Večeřa. Poněvadž nechtěli setrvat ve svých funkcích rady ONV řed. hosp. sk. J. Plíčka a MUDr. K. Minařík, byli druhý den také odvoláni. Nyní nastala pravá práce nejen pro OAV, ale také pro ONV. Vyzvány ihned všechny obce v okrese, aby tvořily akční výbory a učinily očistná opatření u místních národních výborů. Vše probíhalo v našem okrese velmi klidně, až na několik zadržovaných zrádcovských letáků, které reakce měla připraveny a většinu jich již zničila — po utvoření okresního akčního výboru. Okresní akční výbor NF zasedal první týden skoro denně a další týdny nejméně 2krát týdně, ale předsednictvo skoro každý den. Všechny úkoly byly zdolány s plným úspěchem, takže historické události proběhly okrem skoro nepozorovaně.

Poslední historický den 25. února probíhal již v okrese hranickém normálně, neboť ve všech obcích se tvořily místní akční výb. NF a všichni občané, kteří neměli před těmito dny kladný poměr k novým poměrům v osvobozené vlasti, obávali se zaslouženého napomenutí a hledali různým způsobem úkryt před spravedlností. Byli jsme svědky velké zbabělosti těch, kteří byli dříve notorickými traviči svorné jednoty národa, který klidu k svému budování nezbytně potřeboval.

Téhož dne nový předseda ONV se představil všem zaměstnancům okresu a požádal je o nutnou spolupráci v úřadě a snahu, abychom celé úřadování postavili do služeb lidu.

Pozornost všech však byla obrácena k tvoření nové vlády a k tomu, jaký postoj zaujme prezident republiky. Pracující lid v Praze uspořádal obrovskou manifestaci za přijetí demise odstoupivších ministrů. Na celém Václavském náměstí byla hlava na hlavě od Můstku až nahoru k Muzeu. Zatím co ministři Dr. Zd. Nejedlý, V. Kopecký a poslanec Krosnař referovali k shromážděným zástupcům, předseda vlády navštívil presidenta republiky již po třetí téhož dne. O 16. hodině 15 min. podepsal prezident republiky jmenovací listinu nových ministrů. Předseda vlády přijel ihned na Václavské náměstí a za obrovského jásotu davů oznámil jmenování nové vlády bez reakč. ministrů, bez sabotérů a rozvratníků. Byly to velké projevy radosti, jako 9. května při osvobození Prahy sovětskou armádou.

Předseda vlády pravil: »Panu presidentovi rozhodování o tomto návrhu nepřišlo lehké, jak viděti z toho, že to trvalo dosti dlouhou dobu, než věci uvážil a rozvážil. Pan prezident přesto všechno pak nakonec uznal nutnost a nezbytnost takového opatření, a hlavně proto to uznal, poněvadž viděl, že to bylo přání, vůle a hlas lidu.«

Za několik těchto dnů pokročili jsme vpřed o celá léta. Překážky padly. Cesta k socialismu je volná.

Richard Konečný:

Památka na zrušení roboty v Radvanicích.

Dokončení.

Prvním svátkem pro Radvanice byl 17. září, kdy za hojné účasti lidu z okolí byl na vízce usazován kříž. Při té příležitosti byl do vízky vložen pamětní spis, sepsaný samotným představeným obce. Protože tento nepostrádá na zajímavosti, uvádějí se z něho níže některé podstatné části:

Poznámání.

Léta Páně 1848 se dle obdržení povolení od vysokovelebnej konsistoře kaple tato postavila nákladem všechných osedlých z Radvanic, totiž tým způsobem, že z pohončí strany se na to stavení všechno vápno a kamení darovalo, kterýžto kamení ale zdejší domkáři a vejminkáři bezouplatku nalámali. Veselská strana naproti tomu všechno

potřebný dřevo a desky darovala, jinší ale se všeobecně rovno nakládalo, i fúry k tomu dělaly. Ta oustava kaple krom fúr koštuje na stříbře 1680 Fr. Tehdejší sousedí a nakladateli byli ze strany pohončí: Nr 1 Franc Zapletal Nr 2 Karl Spilka, Nr 3 siroty po Franz Běhalu, Nr 5 Karl Bartosch, Nr 6 Joseph Johanes, Nr 7 Franz Halla. Z veselskej strany Nr 8 Andreas Kořínek, Nr 9 Tomas Janák, držitel gruntu, Nr 10 Joseph Koutný, Nr 21 vdova po Franz Hisu, Nr 22 Joseph Ohera, Nr 23 Joseph Zedek, Nr 24 Franz Zlámal.

Tento rok je obzvláštně pamětihodný, poněvadž velká proměna se stala s celým pronárodem skrz to v tom roce od našeho císaře pána uděleného Constitucii, skrz který všechna povinnost vyzdvížena, roboty, desátky a všechny poddanské kladby přestaly. Jedním slovem co vrchnost, to každý jiný občan právo má, i každéj regul provozovat. To se ale nestalo z dobré vůle císaře pána, nýbrž z pozdvížení národů, obzvláštně ve Vídni, na to i druhých Měst. Kdežto tento čas, když přítomný spis se psal, ještě nemnoho o tej proměně se ví, nýbrž se věil ve Vídni od těch od země vyvolených vyslanců pracuje a nový zřízení ustanovuje. Byla to potřebná věc, aby ta proměna se stala, poněvadž ti velcí páni jen vládli a druhá klasa lidu jen utlačována byla. Žádný krom od stavu zrozený k žádnéj vládě nepřišel...

Dej Bůh, aby tí. hodní 384 vyslanců z celého mocnářství duchem svatým osvíceni byli, aby ten v práci mající zákon pro všeobecné dobro založili, aby naši potomci po nás lepší památku pocítili.

Dne 17ho září 1848 je báně a kříž na věžu kaple slavně u přítomnosti mnoha lidu usazena, ta kaple na druhéj měsíce se světit bude.

Franz Zapletal, spisovatel toho, tehdejší představený pohončí v Radvanicích, majetník místa Nr 1.

Památným dnem a opravdovým svátkem pro Radvanice byl 24. říjen 1848, kdy kaple byla slavnostně vysvěcena. Při té příležitosti bylo zde jedno dítě pokřtěno. Tehdejší obecní písař František Sovka, známý svými Pamětihodnými příhodami (otištěnými v Selském archivu r. V.), projevil radost a uspokojení nad dokončením stavby těmito slovy: »Dejž Bůh všemohoucí, aby toto dílo sloužilo k jeho chvále a k oslavení jeho jména svatého!«

Během svého trvání nedoznala stavba žádné změny. Půdorys je obdélníkový, oltář směřuje k severovýchodu. Stavba je slohově jednotná, tvar zdiva, vchodu, oken, fasády a římsy je renesanční. Čelní zeď nad vchodem nese menší krychlovitou věž, jejíž střecha je zakončena mnohobokým hranolem s kuželovitou stříškou. Rovná klenba kaple je z trámův a obloukovitě přiléhá k bočním stěnám. Hned u vchodu vystupuje se po zděných schodech na neveliký kůr, kde místo varhan je harmonium. Do svatyně proniká dostatek světla čtyřmi obloukovitými okny. Dlážďení tvoří veliké brídicové čtverce, na nichž stojí ve dvou řadách jednoduše řezané lavice.

Ozdobou kaple je vznosný oltář, zhotovený ze dřeva, nahoře bohatě členěný hlavicemi renesančních sloupů, říms a zlacených paprsků.

Nad nevelikým svatostánkem je zavěšen rozměrný obraz, znázorňující Ježíše Krista v okamžiku, kdy dává apoštolům světové poslání: »Jděte do celého světa, kaďte evangelium všemu stvoření...« (Kaple má své patrocinium na počátku žní dne 15. července, na den Rozeslání sv. apoštolů.) Kompozice postav i jasných barev připomíná španělského mistra El Greca. Boční stěny zdobí 14 obrazů křížové cesty.

Asi do 90. let min. století stávala na oltáři na skřínce svatostánku drahocenná, pěkně ve dřevě řezaná a dvěma andílky zdobená soška P. Marie svatokopecké. Tato byla umístěna v kapličce na rozcestí a na oltář místo ní postavena soška lurdské Madony.

Zvon byl podle ústního podání přenesen do kaple z bývalé zvonice. Váží asi 32 kg. Jeví stopy opravy po poškození právě v místech, kde je umístěn nápis, jenž se tak stal nečitelným. Na druhé půli je relief sv. Vavřince s olivovou ratolestí v pravici. Kolem horní části je latinská legenda:

S. LAVRENC - ORA PRO NOBIS - A. 1736.

V roce 1942 musel býti odevzdán pro vojenské účely. K jeho rozlítí však nedošlo a po válce byl obci vrácen, ale poškozený. MNV se rozhodl dát jej přelítí, aby pak mohl dále sloužiti svému účelu.

Kaple, kterou zde předkové před stoletím s velkými obětmi postavili, musí nám stále připomínat jejich bolesti, ujařmení a krivdy po staletích na nich páchané, a konečně jejich nadšení a neskonalou radost z nabyté svobody. Musíme proto v úctě mítí a opatrovatí tuto památku jako odkaz minulosti.

Prameny a pomůcky: 1. Badura: Vlastivěda lipenského okresu. 2. Selský archiv roč. V., str. 100—106. 3. Pamětní spis. 4. Ze vzpomínek nejstarších občanů.

František Šustek:

Spálov.

Pokračování.

Po tomto vnitřním osidlování měl Spálov k r. 1832, kdy byl povýšen císařským pergamenem na městečko (trhový městys) s dvěma výročními a dobytčími trhy, již 204 do-

movních čísel. Kromě toho bylo postaveno porůznu v obci několik domů počátkem stol. 20. a konečně v letech 1928-31 byla vystavěna a osídlena nová dělnická čtvrť »Tomanovsko« na půdě, získané první pozemkovou reformou. V současné době (1948) má Spálov 278 domovních čísel, z nichž jsou dvě pustá a 3 zbořená.

Počet obyvatelstva ve Spálově od třicetileté války stále vzrůstal, až dosáhl maxima kolem poloviny minulého století. Tento velký vzrůst, zvláště v 1. polovině min. století, se dá vysvětliti velkou porodností (10 dětí v rodině nebylo tehdy vzácností) a poměrně malým odlivem obyvatelstva. Tak zatím co v r. 1794 měl Spálov jen 932 obyvatel, měl jich v r. 1850 již 1581! Další data nejsou při sepisování tohoto přehledu po ruce, ale je jisté, že koncem minulého století, nastává úbytek obyvatelstva, který je způsoben jednak hojným vystěhovalectvím do Ameriky, jednak odchodem bezzemků, řemeslníků a dělníků do měst a průmyslových středisk nejen v okolí, ale i po celém bývalém mocnářství. Tím si vysvětlíme, že v r. 1890 měl Spálov již jen 1244 a v r. 1900 1253 obyvatel. Tento početní stav mezi 1200 a 1300 se udržoval s malými výkyvy až do doby okupace (v r. 1930 1282 obyv.). Po osvobození v r. 1945 nastal nový citelný úbytek obyvatelstva, a to především osidlováním okolního pohraničí a pak útekem venkovské mládeže do průmyslu za větším výdělkem, takže v současné době (1948) má Spálov jen 1023 obyvatel.

Traťové názvy ve Spálově jsou velmi staré a hojné, a až na nepatrné výjimky z novější doby, jsou vesměs slovanské. Jsou nejstarším a trvalým dokladem nejen slovanského osídlení Spálova, ale i faktu, že Spálov vždy byl a vždy zůstal český, přesto že byl až do odsunu Němců v r. 1946 obklopen německými městy a vesnicemi. Traťová jména uvádím v abecedním pořádku (jejich lokalizace, výskyt v pramenech a výklad vymykají se rozsahu tohoto přehledu a budou předmětem zvláštní studie):

Bahno, Brálný (-é), Branka, Březíci, Bučí; Častochoch (-o), Čechovsko, Červjisko (též Cerkvjisko); Doleček, Domáci role, díuy (díly), Důnek (důlek, V důku); Fifajdy, Flěčka; Grajpuš; Havranů potok, Hlíníky, Hradiščo (též Hradisko), Hrb, Humna (Za humnama, V humnoch); Jazero (jezero), Jindrošů doleček; Kamenica, Kaménka, Kamenný (-é), Keřka, Kobúk (klobouk), Kocanda, Kodova cesta, Kohútovsko, Kopanina, Kopec, Kopce (Na kopcách), Kotuy (kotly), Královec, Kuč, Kunterov, Kúta; Uán (lán, Na uáně), Účky (Na účkách), Lhota (u Barnova), Lipky (V lipkách), Uža (louže, Za úžú); Mujnica (mlýnice), Mňisa (mísa, Písařova mňisa), Myslivcov (-o); Nečin, též

Něčín (Na Něčině), Novákovsko; Obecní rola (Na obecním), Odra (Na Odře), Opletěnka, Osicí, Ostrovec, Ůvčírňa (Za ovčírňů); Padě-
 uek (padělek), Paseka, Pastýřňa (Pod pastýřňů), Pekuo (peklo), Pe-
 rova skaua (skála), Petruelle, Pouomnisko (Polomisko), Potůčky,
 Požice, Prostřední ůka (louka), Příhon, Ptáčnica, Rešprunk, Rovenská
 cesta, Rybník (U rybníka); Skauka, Skaua (Panenky Marie), Spálovský
 mujn (mlýn), Stráž, Studěny, Suchá (Na Suché); Šcedrov (-o), Ščetky
 (Na ščetkách), Šerhů most, Široká, Švédská skaua (též Veslova skaua);
 Tírna (U tírně), Tomanovsko; Ůčišník (-o), Ůlečky, Ůlehua, U vět-
 řáka, Ůzké (V Ůzkém); Včelín (Králů včelín), Velká ůka, Vesník, Vi-
 sohrada, Vlkov (-o); Zadky (V zadku), Zadní polo, Zahrada (V za-
 hradách), Zástružný mujn (býv. Kahligův mlýn). Pokračování

Pojmenování pěšio praporu 40 „Tobruckým“.

Starobylé Hranice jsou srd-
 cem zemské brány, líbezné na
 pohled, odvěkého průchodiště
 národů, obchodního i vojenského.

Již tato poloha znamenala
 rušnou i pohnutou minulost a
 znamenité tradice válečné od
 nepaměti. Dávno, na ůsvitě ná-
 rodních dějin představovaly
 Hranice obranné těžiště Morav-
 ské brány a takřka už před tí-
 sícem let byly zřejmě středí-
 štěm vojenského pomezí, jehož
 zachované stopy jsou dosud
 namnoze zjevné. Od dob Břeti-
 slavových vytvářely skutečnou
 vojenskou hranici, po níž na
 věčnou paměť zdědily název

města a nepochybně i prvky městského znaku: znaky Čech a Moravy
 s cimbuřím pánů Tovačovských, hlásajících středověké ůkoly vojen-
 ských strážů v hranickém pomezí.

Nová vojenská tradice města začala — věrna staré — neméně výraz-
 ně. Je právem hrdo na svou vojenskou akademii, která se už bojově
 tak skvěle osvědčila. Dvěšedesát jejich odchovanců — hrdinů zpe-
 četilo přísahu, obětovavše životy v boji proti okupantům. Hranická
 posádka vzpomněla jejich nesmrtelného příkladu 8. května 1948 v
 souvislosti s oslavami osvobození města i Dne vítězství.

Do kroniky hranického vojenství byla při této příležitosti vepsána
 nová, velmi významná a čestná kapitola: zveřejnění pojmenování míst-
 ního útvaru. Podle rozhodnutí vrchního velitele čs. branné moci, pana
 presidenta republiky jmenuje se pěší prapor 40 napříště Pěší prapor
 40 »Tobrucký«. Boje o Tobruk jsou jistě posud v živé paměti. V roku
 1941 odjel 11. pěší prapor ze Středního Východu do odříznutého Tob-
 ruku, zapsal se svým hrdinstvím nezapomenutelně do dějin vojenských
 akcí a získal mnoho zásluh v tvrdém boji o osvobození.

Příslušníci praporu přijali rozhodnutí o pojmenování tudíž s nema-
 lou radostí a neskrývanou hrdostí. Oslavili je také skromnou, ale dů-
 stojnou slavností pod heslem: »Věrní lidu, vlasti, Slovanstvu!«

Ze skromných, ale utěšených oslav byl zaslán pozdravný telegram
 ministru národní obrany arm. gen. Ludvíku Svobodovi: »V den oslavy
 pojmenování pěšio praporu 40 na »Tobrucký«, slavně slibujeme nésti
 vždy vysoko svůj prapor, věrní tradicím lidu, jeho představitelům,
 vlasti a Slovanstvu!« Pozdravný dopis byl zaslán také někdejšímu, prv-
 nímu veliteli tohoto praporu, arm. gen. R. Klapálkovi.

Kasárna se rozjasnila. Vzrostlo nebývale sebevědomí a s tvrdým od-
 hodláním plálo z nastoupených rot. Prapor, jedinečný, nádherný sym-
 bol, spjatý nedílně s životem a ctí vojáka, zvroucňel, jásavě kyne v
 májovém ovzduší. Cítili jsme, jak je v této povznášející chvíli zvláště
 krásný, jak je věnčen, obepínán sterými neviditelnými, ale nepomije-
 jícími stuhami, stuhami oddanosti mužů ve stejnokrojích, počtých
 důvěrou představitelů národa, lidu, domoviny, jak je předmětem ob-
 divu a víry spoluobčanů. Viděli jsme, jak jsme se zase sblížili a oči
 vyjadřovaly, čím se naplnila srdce: »Nikdy nesmíme zklamat!«

Starým náměstím, které hostovalo husity, hřměla zvučná slova gene-
 rála-velitele akademie a posádky:

»...Když nyní pěší prapor 40 je nazván »Tobruckým«, je to velikou
 ctí pro všechny jeho příslušníky, je to ctí pro celou armádu a proje-
 vem obdivu a vděčnosti těm, kteří u Tobruku bojovali a volili raději
 smrt v boji, než porobu...«

...Příslušníci pěšio praporu 40 »Tobruckého«:

Buďte si vědomi tohoto závazku a svých povinností — buďte hrdi
 na pojmenování svého útvaru. Podle vzoru statečných bojovníků od
 Tobruku staňte se nepřemožitelnými obránci svobody, nezávislosti a
 lepší budoucnosti naší republiky!«

Jsou chvíle, jichž nikdy nezapomíná člověk a jichž nikdy nezapo-
 mene žádný voják. Takovými byly jistě i okamžiky, kdy Hranicemi za-
 zněl hromový příslib vojáků útvaru, který převzal a od nynějška pyšně
 nese tobruckou tradici, který ji uchová a bude žít k věčné ctí a
 slávě. To se projevilo, když velitel praporu dojat děkoval za vzácnou
 počtu, útvaru prokázanou a vyjádřil ímavými slovy slíby věrnosti a
 pevného odhodlání k činům. Bylo to vyznání, jež prýštilo ze srdcí
 všech přítomných a věděli jsme, že je to povinnost, již zapomenout
 nelze.

Ano, jsme si vědomi svých závazků. Proto opakujeme: Zde, doma,
 s lidem, splníme, jednotlivci i celek své ůkoly, aby už nikdy nebyl
 Mnichov, Lidice, Tobruk ani Stalingrad. Bude jen mír, čin, rozkvět,
 pokrok a vždy bude s naším drahým praporem požeňání vítězství.

A. S.

Drobné zprávy

Československý speleologický časopis! Na Hranicku, kra-
 ji známé Propastí a aragonitových jeskyní, nelze neozná-
 miti, že v Brně začal vydávat Český speleologický klub
 vlastní časopis Československý Kras, prvý český speleolo-

gický časopis; vychází za redakce předsedy speleologického klubu Ant. Bočka a spoluredakce řady odborníků (Fr. Vitásek, Jos. Pelíšek, Jos. Kratochvíl, Al. Zlatník, Ot. Gartner, Jos. Mrkos, K. Kostrouh, J. Závodník, V. Vlach, V. Krička-Budínský, M. Lukniš, Volko-Starohorský, R. Málek a J. Skutil). V dosud vyslých 3 číslech je řada cenných příspěvků jak z Moravy, z Čech, tak i ze Slovenska. Československý Kras bude si všimati pochopitelně i našeho Krasu hranického. Roční předplatné 90 Kčs. (Adresa listu a spolku: Československý Kras, Brno, Novobranská 14.)

A. Fr.

Statečnému vojákovu pamětní deska.

Dvojnásobnému bojovníku za svobodu a statečnému vojáku čs. armády rus. legionáři a plukovníku jezdeckva Stanislavovi Livečkovi odhalena Svazem bojovníků za svobodu v Lipníku n. B. na jeho rodném domě dne 24. t. m. pamětní deska s bronzovým reliefem, neboť byl dne 7. září 1943 za činnost v čs. odboji Němci popraven v Berlíně. Tento národní hrdina narodil se 5. 9. 1896 v Lipníku n. Beč. jako sedmé dítě kolářského mistra. Ve svém dětství přivyknul tvrdé pracovní kázni a ve zněmčelém tehdy prostředí lipnickém utvrdil svůj vlastenecký cit a lásku k rodné zemi, která se projevila vstupem do čs. legií v Rusku. Prodělal těžké boje na Urale a byl zraněn. Do vlasti se vrátil v hodnosti nadporučíka a v čs. armádě r. 1938 dosáhl hodnosti podplukovníka jezdeckva. Již v r. 1939 se zapojil do ilegální organizace »Obrany národa«, řídil vlakové sabotáže a přechody přes hranice i významnou zpravodajskou službu. V r. 1940 byl s celou skupinou zatčen Němci a pak r. 1943 popraven v Berlíně. Byl vyznamenán čs. válečnými kříži 1918 a 1939 a řadou dalších vyznamenání. Byl autorem několika vojenských učebnic a byl literárně činný. Choval se vždy statečně a zůstal věren čs. republice. Cest jeho památce.

řč

Ustavení Masarykovy ligy proti tuberkulose.

V říjnu byla v Lipníku n. Beč. ustavující schůze odboru Masarykovy ligy proti tuberkulose, která byla konána v Hasičském domě. Masarykova liga TBC byla v Lipníku ustavena, aby opět šířila mezi občanstvem pochopení pro péči o zdraví národa hlavně v potírání chorob tuberkulosních. Předsedou zvolen ředitel Fr. Vinklar, jednatelem odb. uč. Fr. Valentová, pokladníkem odb. uč. Jak. Sedlák.

Záhorská kronika vychází každý měsíc mimo prázdniny. Vydává Okr. rada osvětová v Hranicích. Vedoucí redakce a odpovědný správce listu Antonín Frel v Dolním Újezdě u Lipníka n. Beč. Roční předplatné Kčs 30.—. Číslo poštovní spoř. Brno 116.900. — Používání novinových známek povoleno ředit. pošt v Brně I A - 4-2370: 146.212. Dohlédací pošt. úřad Hranice I. Adresa redakce: Dolní Újezd u Lipníka n. Beč. Administrace: Hranice. Tiskne Jar. Strojil, národní podnik v Přerově.